

*Ivan Prskalo*  
*Josip Babin*

## **ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U PODRUČJU EDUKACIJE**

### **1. UVOD**

Polazeći od činjenice da se znanstveno utemeljenim vježbanjem može bitno utjecati ne samo na regulaciju morfoloških, motoričkih i funkcionalnih obilježja, nego u značajnoj mjeri i na kognitivne funkcije, na konativne dimenzije odgovorne za modalitete ponašanja i efikasnu socijalizaciju najmlađih i mladih (Findak i sur., 2003), svjedočimo da se ona danas svakodnevno i progresivno aktualizira. Suvremeni uvjeti života predstavljaju novi izazov za civilizaciju kojoj svakodnevno prijete samodestrukcija u svakom pogledu kako biološkom, etičkom, gospodarskom, demografskom. Okupacija svih snaga društva u užem i civilizacije u širem smislu je učinkovit odgovor, a on treba biti prije svega usmjeren u prostor djetinjstva – prostor najvećih šansi, ali i najvećih opasnosti. Prema tome temeljno pitanje koje se postavlja pred obrazovne sustave današnjice je kako odgovoriti na svekolike izazove suvremenog, uključujući pozitivne, ali još više negativne implikacije. To je jedini put da se civilizacija suprotstavi anticivilizaciji, a kultura sve agresivnijoj subkulturi. Naime, nema optimalnog rasta, razvoja i odgoja bez tjelesnog vježbanja jer je vježbanje dijelom genetski uvjetovana potreba koja se ničim ne može kompenzirati. Naprotiv, s kineziološkog stajališta važna je konstatacija da je zanemarivanje ili sprečavanje potrebe za vježbanjem jedan od bitnih uzroka poremećaja ukupnog razvoja. Naime, s kineziološkog gledišta odgoj je permanentni planirani proces formiranja određenih osobina, sposobnosti i znanja, kojima se pospješuje zdravlje i razvoj pojedinca i njegov odnos prema okružujućem svijetu, napose radu, prirodi, društvu i drugim ljudima (Findak i Prskalo, 2004). Organizacijski oblici rada u planu i programu tjelesne i zdravstvene kulture (osnovnom i diferenciranom planu i programu) čine organsku cjelinu i u službi su ostvarivanja cilja i zadaća ovog predmeta (Findak i Prskalo, 2004a). Polazeći od paradigme kako samo ukupnost organizacijskih oblika rada u cijelom tijeku organiziranog vježbanja od predškolske do visokoškolske razine može osigurati ostvarenje ciljeva i zadaća tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja, područja čije se temeljno značenje za biopsihosocijalni razvoj (Findak, 1995), svakodnevno potvrđuje i radikalizira. U ovom pregledu odgovorit će se na neka pitanja vezana za organizacijske oblike rada u sustavu odgoja i obrazovanja.

## 2. ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U KINEZIOLŠKOJ EDUKACIJI

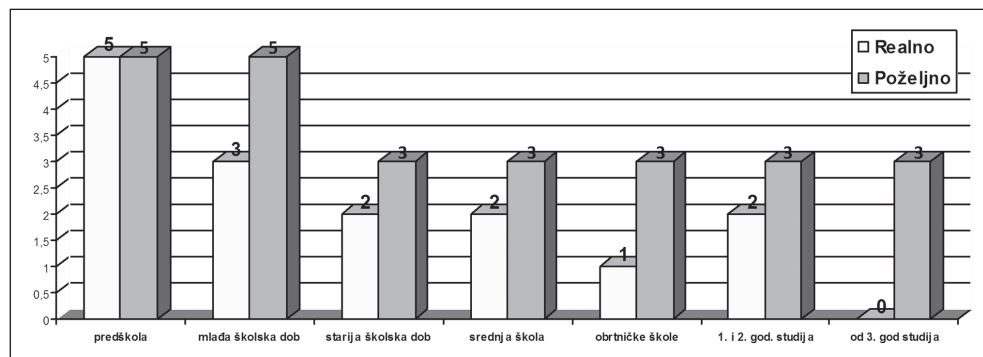
„Ciljevi i zadaće tjelesne i zdravstvene kulture ostvaruju se brojnim organizacijskim oblicima rada u osnovnom i diferenciranom programu, a sat tjelesne i zdravstvene kulture u predškoli, odnosno nastava u svim daljnjim dijelovima odgojno-obrazovnog sustava, temelj je za uvođenje učenika u sve druge organizacijske oblike rada kako izvannastavne tako i izvanškolske (tablica 1)“ (Prskalo i Babin, 2010).

*Tablica 1. Organizacijski oblici rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno obrazovnom području s obzirom na obrazovne razine određene prema dobnom kriteriju u Republici Hrvatskoj (Prskalo i Babin, 2010)*

Dob	Predškolska	7-10 god.	11-14 god.	15-18 god.
Osnovni program	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>
	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu	Sat tjelesne i zdr. kulture po posebnom programu
	Mikropredah	Natjecanja u razredu	Natjecanja u razredu	Natjecanja u razredu
	Makropredah	Priredbe	Priredbe	Priredbe
	Šetnje	Izleti	Izleti	Izleti
	Izleti	Obuka neplivača	Obuka neplivača	Mikropauze
	Priredbe	Logorovanje	Logorovanje	
	Jutarnje tjelesno vježbanje	Mikropauze	Mikropauze	
Diferencirani program	Zimovanje Ljetovanje	Zimovanja i ljetovanja Izborne aktivnosti	Izborne aktivnosti Izborni programi Međurazredna, školska, općinska, gradska, državna natjecanja Pohodi i planinarenje Zimovanja i ljetovanja	Izborni programi Međurazredna, školska, općinska, gradska, državna natjecanja Pohodi i planinarenje Zimovanja i ljetovanja Dopunski programi

„Sat kineziološke kulture kao osnovni organizacijski oblik rada preduvjet je uključivanja djece i učenika u sve druge organizacijske oblike rada. Kao osnovni organizacijski oblik rada osigurava plansko djelovanje na antropološki status učenika i zbog svoje sveobuhvatnosti nosi, strateški gledano, najvišu razinu odgovornosti za ostvarenje ciljeva i zadaća ovog odgojno-obrazovnog područja“ (Prskalo i Babin, 2010). U općem stihijskom i nekritičkom nasilju na kurikulumu događa se činjenica

da čitav niz predmeta vrlo upitne utemeljenosti čekaju pred vratima školskog sustava „cementirajući“ satnicu tjelesne i zdravstvene kulture utemeljenu još u vrijeme bana Ivana Mažuranića (1814 – 1890). No, dok se često političko štivo EU doživljava kao obveza, preporuke Vijeća Europe iz 2003. godine koja govori da zemlje EU trebaju prihvatiti politiku od najmanje 120 minuta tjedno obavezne nastave tjelesne i zdravstvene kulture, a uz dogovor da rade prema cilju od najmanje 180 minuta tjedno u školama gdje je to moguće, jednostavno se ignoriraju.

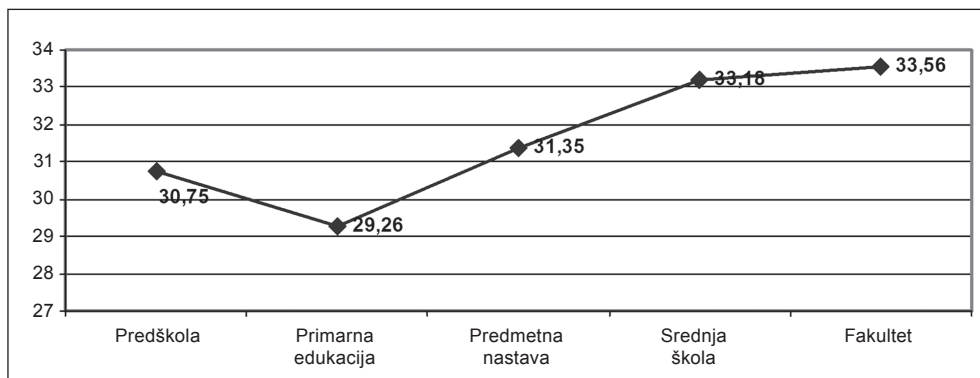


Slika 1. Broj sati kineziološke kulture tjedno na svim razinama obrazovanja i procijenjeni minimalni broj sati da bi se zadovoljio pedagoški standard u ovom području (Prskalo i Babin, 2010).

Sudjelovanje u izvannastavnim organizacijskim oblicima rada na razini je dobrovoljnosti, dakle s pretpostavkom bolje motiviranosti učenika u njihovoj realizaciji. U izvanškolske aktivnosti učenici se uključuju s još većom razinom dobrovoljnosti i s još većim motivima za vježbanje.

S obzirom na opterećenje učenika i studenata broj obveznih sati kineziološke kulture koji predlažu stručne udruge trebao bi zadovoljiti minimum potreba za kretanjem i poslužiti kao motivirajući čimbenik uključivanja u ostale organizacijske oblike rada, kako unutar tako i izvan institucija. Nadalje, uvođenjem rada u jednom turnusu još više se aktualizira tjelesno vježbanje od 2 x 60 minuta tjedno za sve učenike koji nisu uključeni u bilo koji drugi organizirani oblik tjelesnog vježbanja (Findak, 1992) u školi ili izvan škole. Dodatni prostor vježbanja za najmlađe je obvezna obuka neplivača te posebna skrb i program za djecu i učenike s određenim zdravstvenim problemima i oštećenim zdravljem. Tjelesna aktivnost ima preventivnu ulogu u nastanku niza poremećaja (Bouchard i Després, 1995). Preporučeno tjelesno vježbanje od najmanje jednog sata dnevno kojeg prema istraživanju ne ostvaruje 39% dječaka i 58% djevojčica u dobi od 7 do 18 godina (Horgana, 2005), izgleda nije dovoljno.

Slika 2 pokazuje postotak uključenosti djece, učenika i studenata u druge organizacijske oblike rada (Babin i Prskalo, 2010). Iako između uključenosti u druge organizacijske oblike rada nema značajnih razlika najviše su studenti uključeni u neke druge oblike rada koji su značajan faktor zadovoljenja njihovih autentičnih potreba.



Slika 2. Postotak uključenosti djece, učenika i studenata u druge organizacijske oblike rada u subzorcima definiranim temeljem razine odgojno-obrazovnog rada.

Uključivanje u različite organizacijske oblike rada predstavlja putokaz k racionalizaciji korištenja slobodnog vremena (Prskalo i Babin, 2010), ali i ostvarenje ciljeva i zadaća tjelesnog i zdravstvenog odgojno-obrazovnog područja, čije se značenje svakodnevno uvećava. Naime, suvremeni uvjeti života utječu i na porast različitih poremećaja čija je dobna granica sve niža čak i u djece predškolske dobi. Iz inozemnih iskustava evidentno je da kratkoročni zdravstveni programi nemaju značajniji utjecaj na pretilost i prevenciju kroničnih bolesti dok se tjelesna aktivnost dokazuje u prevenciji i redukciji pretilosti (Flynn i sur., 2006). Korisno provođenje slobodnog vremena u nekoj kineziološkoj aktivnosti može kompenzirati mnoge negativne posljedice suvremene civilizacije. Sveprisutna akceleracija ne rezultira harmoničnim povećanjem mase nego u pravilu balastne mase. Poznato je da je tjelovježba značajna u prevenciji i korekciji pretilosti, hiperlipidemije i niza ostalih čimbenika rizika za razvoj bolesti srca i krvožilnog sustava (Mišigoj-Duraković i sur., 2003).

„Zasigurno, prostor u kome se uz svekoliko opterećenje djeteta može povećati količina kretanja i samim tim utjecaj na ukupnost ljudskih osobina i zdravlja kao prvog cilja svakog humanistički usmjerenog odgojno-obrazovnog procesa jest prostor slobodnog vremena. Teško je pretpostaviti da se navika koja nije stečena tijekom formalnog obrazovanja može naknadno stjecati tako učinkovito kao u mlađim dobnim skupinama“ (Prskalo i Babin, 2010).

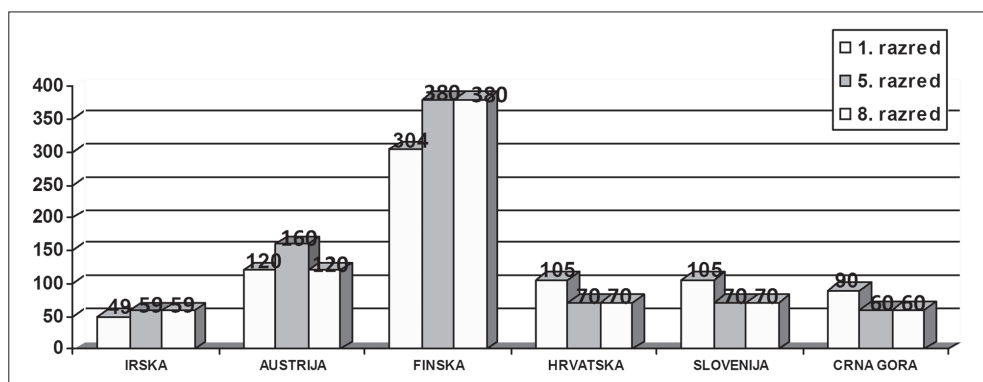
### 3. ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U KINEZIOLŠKOJ EDUKACIJI NEKIH EUROPSKIH ZEMALJA

U nekim europskim zemljama izbor organizacijskih oblika rada putem kojih se ostvaruju ciljevi i zadaće tjelesne i zdravstvene kulture u osnovnom školstvu prikazani su tablicom 2.

Tablica 2. Organizacijski oblici rada u tjelesnom i zdravstvenom odgojno obrazovnom području u primarnoj edukaciji nekih europskih zemalja

Zemlja	Slovenija	Crna Gora	Irski	Austrija	Finska
	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>	<b>Sat tjelesne i zdr. kulture</b>
Osnovni program	Sportski dan 5 puta godišnje	Dan sporta 2 puta godišnje	Sat tjelesne i zdravstvene kulture po posebnom programu		Sat tjelesne i zdravstvene kulture po posebnom programu
	Plivanje	Plivanje	Vodeni sportovi		Plivanje
					Zimski sportovi
					Vježbanje u prirodnom okruženju
Diferencirani program				Plivanje Zimski sportovi Izleti Pohodi i planinarenje	
Izborni program	Izborni sat (sport prema izboru)				Prije i poslije školske aktivnosti
Dodatni programi	Nastupi Priredbe Školska natjecanja Škola u prirodi Logorovanja Dodatni programi (Zlatni sunček, Krpan, Ciciban) Minuta za zdravlje	Ljetna i zimska škola u prirodi (sedmodnevni tečaj plivanja) Šetnje Jednodnevni izleti Natjecanja u razredu Priredbe Zimovanja i ljetovanja	Izvanastavne aktivnosti Natjecanja unutar škole	Školske priredbe Školska natjecanja Sportski događaji	

Jasno je da je sat tjelesne i zdravstvene kulture osnovni organizacijski oblik rada, oblik koji se ničim ne može zamijeniti, a svi drugi organizacijski oblici rada praktički započinju satom. Jasno je da se ukupnost ciljeva i zadaća u ovom odgojno-obrazovnom području i u kineziološkoj kulturi kao njegovom integralnom dijelu može ostvariti samo uključivanjem učenika u sve organizacijske oblike rada. „Sat tjelesne i zdravstvene kulture u užem smislu predstavlja temelj cjelokupne tjelesne i zdravstvene kulture, sporta i sportske rekreacije u svakoj pa i našoj zemlji“ (Findak, Prskalo i Babin, 2011). U ovom primjeru i u 5 promatranih zemalja, premda uz određene različitosti, sat tjelesne i zdravstvene kulture uočava se kao konstanta, a razlike se pojavljuju isključivo u definiranju drugih organizacijskih oblika rada. Slikom 3 prikazana je godišnja satnica tjelesne i zdravstvene kulture, pretvorena u sat u trajanju od 45 minuta, u Republici Hrvatskoj i u nekim europskim zemljama<sup>1</sup>.



Slika 3. Godišnja satnica tjelesne i zdravstvene kulture u Hrvatskoj i u nekim europskim zemljama.

Iz grafikona je vidljivo kako bi predviđenu minimalnu satnicu koju predviđa Udruga kineziologa učiteljskih učilišta (Prskalo i Babin, 2010) u 1. razredu mogla zadovoljiti samo Finska, a u 5. i 8. razredu Austrija i Finska. Ovaj se problem još više ističe iz razloga što relativno prosperitetne zemlje kao Austrija i Finska koje već višim standardom stanovništva ostvaruju predispozicije za redovito vježbanje kao rezultat takve kulture življenja i spomenutog visokog standarda. Republika Irska, zemlja s visokim standardom, ostvaruje vrlo nisku satnicu nastave, a Slovenija, Hrvatska i Crna Gora kao da su vođene povijesnom razinom niskog standarda vježbanja naslijeđenog iz zajedničke povijesti, odnosno još mnogo prije.

<sup>1</sup> [http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts\\_and\\_figures/taught\\_time\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/taught_time_EN.pdf)

#### 4. SUVREMENI ŽIVOTNI UVJETI I ORGANIZACIJSKI OBLICI RADA U EDUKACIJI

Suvremeni uvjeti života, zbog smanjenja utjecaja mišićnog rada, ograničenog kretanja, prekomjerne dostupnosti nekvalitetne hrane, stresa kojem su izloženi i odrasli i djeca, utječu i na porast različitih poremećaja čak i u djece predškolske dobi. Nažalost ne postoji lijek za takva stanja izuzev otklanjanja uzroka. Kako je primarni uzrok sedentarni način života onda je i kretanje jedina prevencija, ali i jedini lijek. Spontane aktivnosti kretanja jesu dobrodošle, ali s motrišta utjecaja na cjelokupnu populaciju, samo organizirano kretanje – vježbanje može jamčiti sveobuhvatnost. Upravo zbog toga se naglašava moć, ali i odgovornost odgojno-obrazovnog sustava. Sustav u koji su uključena sva djeca, učenici te mladež može biti dovoljno masovan medij da poluča vidljive masovne učinke. Zbog toga je obveznost i nezamjenjivost sata tjelesne i zdravstvene kulture višestruko naglašavana od strane struke. Kratkoročni zdravstveni programi nemaju značajniji utjecaj na pretilost i prevenciju kroničnih bolesti dok se tjelesna aktivnost dokazuje u prevenciji i redukciji pretilosti (Flynn i sur., 2006). Naglašava se utjecaj tjelovježbe u prevenciji i redukciji pretilosti, ali i ostalih čimbenika rizika za razvoj bolesti srčano-žilnog sustava (Mišigoj-Duraković i sur., 2003). Prostor u kome se može povećati količina kretanja je slobodno vrijeme. Koliko će u njemu sudjelovati dijete – sutra odrastao čovjek, u mnogomu ovisi uz roditelje o prvom čovjeku kojeg dijete susreće dolaskom u školu – učitelju, ali i o cjelokupnom odgojno-obrazovnom sustavu koji mora spremno odgovoriti na izazove današnjice i još više sutrašnjice, jer je to njegova najznačajnija civilizacijska uloga, uloga koja prelazi interese naroda, države i društva.

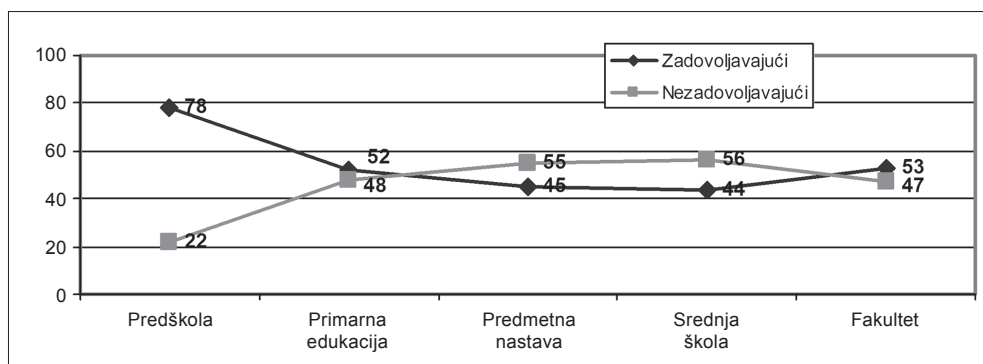
Tablicom 3 prikazana je frekvencija odgovora koji upućuju na uključenost djece u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti po spolu (Prskalo, 2007).

*Tablica 3. Frekvencija odgovora koji upućuju na sudjelovanje djece u izvannastavnim i izvanškolskim kineziološkim aktivnostima (Prskalo, 2007)*

Odgovor	Uključenost dječaci	Uključenost djevojčice	Razina značajnosti
Izvannastavne kineziološke aktivnosti	26%	18%	0,1770
Izvanškolske kineziološke aktivnosti	70%	59%	0,1060

Istraživanja pokazuju razliku u uključenost u izvannastavne i izvanškolske aktivnosti po spolu pri čemu su dječaci aktivniji, istina ne statistički značajno, i u izvannastavnim i u izvanškolskim aktivnostima. Međutim i jedni i drugi preferiraju izvanškolske aktivnosti, a ako to usporedimo s podacima o procjeni opremljenosti škola jasno je da je to jedan od razloga za slabiju uključenost djece. Ne treba

zanemariti ni preopterećenost raspoloživog kadra nastavom te nedovoljno, najčešće administrativnim razlozima, uključivanje nezaposlenih, ali kvalitetnih stručnjaka. Činjenica da je u školi u izvannastavnim aktivnostima značajno manji broj djece nego u izvanškolskim aktivnostima „samo po sebi ne bi bio problem, ako nije pokazatelj nespremnosti škole da udovolji potrebama djece u potpunosti“ (Prskalo, 2007).



Slika 4. Procjena materijalnih uvjeta rada na različitim razinama odgojno-obrazovnog rada (Prskalo i Babin, 2010).

Naime, globalna kriza koja je izražena u današnje vrijeme pokazuje sve slabosti ekonomije, ali i kristalizira pozitivne i negativne stavove prema svim vrijednostima. Proklamiranje zdravog života, briga za ljude i pojedince, dostupnost najviših odgojno-obrazovnih standarda učenika, „pada u vodu“ dekretima vladajućih struktura koje se u nedostatku pravilnih dugoročnih poteza bave kratkoročnim ciljevima, bez stvarnog strateškog promišljanja.

## 5. ZAKLJUČAK

Suvremeni uvjeti života predstavljaju novi izazov za civilizaciju kojoj svakodnevno prijete samodestrukcija u svakom pogledu tj. biološkom, etičkom, gospodarskom i demografskom. Okupacija svih snaga društva u užem i civilizacije u širem smislu učinkovit je odgovor, a on bi trebao prije svega biti usmjeren u prostor djetinjstva – prostor najvećih šansi, ali i najvećih opasnosti. Prema tome, temeljno je pitanje koje se postavlja pred obrazovne sustave današnjice kako odgovoriti na svekolike izazove suvremenog društva, uključujući pozitivne, ali još više negativne implikacije. Ciljevi i zadaće tjelesne i zdravstvene kulture ostvaruju se brojnim organizacijskim oblicima rada u osnovnom i diferenciranom programu, a sat tjelesne i zdravstvene kulture u predškoli, odnosno nastava u svim daljnjim



dijelovima odgojno-obrazovnog sustava, temelj je za uvođenje učenika u sve druge organizacijske oblike rada, kako izvannastavne tako i izvanškolske. U promatranih pet zemalja uz Republiku Hrvatsku, premda uz određene različitosti, sat tjelesne i zdravstvene kulture uočava se kao konstanta, a razlike se pojavljuju isključivo u definiranju drugih organizacijskih oblika rada. Uočavaju se razlike u godišnjem fondu sati pa i među najrazvijenijim zemljama, a Finska koja je po mnogo čemu zemlja visoke obrazovne razine stanovništva, prednjači po godišnjem fondu sati. Razlozi preferiranja izvanškolskih u odnosu na izvannastavne aktivnosti mogu biti različiti, ali su siguran indikator nespremnosti odgojno-obrazovnog sustava da zadovolji potrebe djece i učenika. Takva bi nespremnost mogla biti rezultat ishitrenih i neutemeljenih odluka u cijelom sustavu i stvarni pokazatelj nedostatak strateških rješenja bez obzira koliko se na njih sve prosvjetne vlasti vole pozivati.

## 6. LITERATURA

1. Bouchard, C., & Després, J-P. (1995) Physical activity and health: atherosclerotic, metabolic and hypertensive diseases. *Research quarterly for exercise and sport*. 66 (4): 268-275.
2. Findak, V. (1995) Metodika tjelesne i zdravstvene kulture u predškolskom odgoju. Zagreb: Školska knjiga.
3. Findak, V., Mraković, M. i Prskalo, I. (2003) Kineziološki vidici uloge učitelja u razvoju djeteta i škole. Zbornik radova, Treći dani Mate Demarina – Učitelj - učenik - škola (str. 36-43). Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji – Hrvatski pedagoško književni zbor.
4. Findak, V. i Prskalo, I. (2004) Kineziološko motrište na ekološki odgoj. U S. Golac i sur. (ured.), Zbornik radova Dani Ante Starčevića – Ekologija u odgoju i obrazovanju, Gospić, 2004, (str. 216-224). Gospić: Sveučilište u Rijeci – Visoka učiteljska škola u Gospiću.
5. Findak, V. i Prskalo, I. (2004a) Kineziološki leksikon za odgojitelje. Petrinja: Visoka učiteljska škola u Petrinji.
6. Findak, V., Prskalo, I. i Babin, J. (2011) Sat tjelesne i zdravstvene kulture u primarnoj edukaciji. Zagreb: Učiteljski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
7. Flynn, M.A.T., McNeil, D.A., Maloff, B., Mutsingwa, D., Wu, M., Ford, C., & Tough, S. C. (2006) Reducing obesity and related chronic disease risk in children and youth: a synthesis of evidence with „best practice“ recommendations. *Obesity Reviews*. 7 (Suppl. 1): 7-66.
8. Horgan G. (2005) Healthier lifestyles series: 1. Exercise for children. *Journal of Family Health Care*. 15(1): 15-7.
9. Mišigoj-Duraković, M., Duraković, Z., Ružić, L, Findak, V. i Delija K. (2003) Čimbenici opasnosti za razvoj bolesti srca i krvožilja u kineziologa. U: V.

- Findak (ur), Zbornik radova 12. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske – Metode rada u području edukacije, sporta i sportske rekreacije. Rovinj, 2003. (str. 42-47). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
10. Nastavni plan i program za osnovnu školu (2006) Tjelesna i zdravstvena kultura (str. 321-335) Zagreb: Republika Hrvatska, Ministarstvo znanosti obrazovanja i športa.
  11. Prskalo, I. (2005) Kineziološko motrište na slobodno vrijeme djeteta. Zbornik Učiteljske akademije u Zagrebu, 7. 2(10), 329-340.
  12. Prskalo, I. (2007) Kineziološki sadržaji i slobodno vrijeme učenica i učenika mlađe školske dobi, Odgojne znanosti, 9. 2(14), 319-331.
  13. Prskalo, I. i Babin, J. (2010) Individualizacija rada u području edukacije U: V. Findak (ur), Zbornik radova 19. ljetne škole kineziologa Republike Hrvatske – Individualizacija rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije. Poreč. 2010. (str. 22-35) Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.
  14. <http://www.bmukk.gv.at/schulen/unterricht/lp/Volksschullehrplan3911.xml>
  15. [https://enciklopedija.carnet.hr/natuknica.aspx?ID=47188&upit=Ivan Mažuranić&tip=t](https://enciklopedija.carnet.hr/natuknica.aspx?ID=47188&upit=Ivan%20Ma%C5%BEurani%C4%87&tip=t)
  16. [http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts\\_and\\_figures/taught\\_time\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/taught_time_EN.pdf)
  17. <http://www.curriculumonline.ie/en/>
  18. [http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts\\_and\\_figures/taught\\_time\\_EN.pdf](http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/facts_and_figures/taught_time_EN.pdf)
  19. Lehrplan der Volksschule (2012) Siebenter Teil, Bildungs- und Lehraufgaben sowie Lehrstoff und didaktische Grundsätze der Pflichtgegenstände der Grundschule und der Volksschuloberstufe, Grundschule – Bewegung und Sport, Stand: BGBl. II Nr. 303/2012. September, 2012.
  20. Predmetni program za fizičko vaspitanje (2011) Unapređivanje obrazovanja. Podgorica: Vlada Republike Crne Gore – Zavod za školstvo Crne Gore.
  21. Program osnovna šola (2011) Športna vzgoja. Učni načrt. Ministarstvo za školstvo in šport. Ljubljana: Zavod RS za školstvo.
  22. The Finnish National Core Curriculum for Basic Education (2004) Retrieved February 19, 2009. Web site: <http://www.oph.fi/english/page.asp?path=447,27598,37840,72101,72106>

*Napomena: Prikazani rezultati proizašli su iz znanstvenog projekta „Kineziološka edukacija u predškolskom odgoju i primarnom obrazovanju“, provedenog uz potporu Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa Republike Hrvatske (šifra projekta: 227-2271694-1696).*